

számosai. Ők is leányok és fiatalok.

A többi leányok pedig korsójukat elrejtették egy közeli fűzesben és daloltak. És kacagták a cigányleányok keserűségét. Mind koldúsok voltak. Kenyeret és kicsi avas szalonnát ettek. Ha majd a hét végén kikapják a pénzüket, háromszor annyi se volna elég csak az adósságra. Még jó, ha egyik-másiknak az apja meg nem issza a kis pénzt vasárnap a kocsmában. De gögösek voltak és ez jól esett nekik. Vasárnaponként alázatosan kullogtak be a napszámukért a Batáry-kastélyba, de akkor is különválva mentek. Soha sem a cigányleányokkal együtt.

Ez esetben úgy volt, hogy a leányok be se mennek a faluba, mert már reggel ötkor úgysis munkába kell állni. És a falu messze van. És olyan szép, nyáriás az éjszaka.

Petyka és Juliska persze külön csináltak maguknak éjji szálást. Messze a többi leányoktól. Ők nem nótáztak, de aludni nem tudtak. Már késő volt s csendes minden. Éjfél lehetett s megszólalt Petyka:

— Gyere Juliska.

Lábujjhegyen megindultak a fűzes felé. Csöndben, óvatosan, sokáig keresgéltek, végre megtalálták a korsót. Be volt pólyázva zöld sással. Petyka óvatosan lehántotta a sást. Főlkapta a korsót s ivott. Mintha nem pelyhűdt víz volna, hanem az élet, a boldogság, az álmok teljesülése: úgy itta:

— Igyál Juliska.

És Juliska is ivott. Áhitatosan, sokat. Azután ismét bepólyálták a korsót, holott alig volt már benne.

Reggel pedig mentek a korsóhoz a többi leányok. Vihogva mondták egymásnak:

— Nem nyúlt hozzá senki. Ebből nem iszik ám cigány.

És boldog arccal vették föl a kapát, hogy harminc krajcárért dolgozzanak a méltóságos Batáryak üdvére. És a cigányleányok is boldogok voltak e napon. És így folyik ám a répakapálás szép Magyarországon.

Ady Endre (1906)

Ady Endre

(A Hid-Könyvtár Ady-füzetének margójára)

Ady Endre a magyar történelmi folyamat legmélyebb értelmű, titkos jelentőségű, küldetéses kiteljesedése. Igaz emberéletre és igaz magyar sorsra vezérlő kalauz, a legsúlyosabb sodrású magyar költő. Soha egy költő népe történelmének, örök forradalmi indulatának, a népi-faji géniusz lendítő lázának ilyen forró, ilyen tudatos edénye nem volt, mint Ady Endre. A Mindent akarata és bírta, a valóban és ma valóban, mint valaha, ő és csak ő, a harcoss, a forradalmas, a fájdalmas, tragédiás Ady jelenti és jeleníti a magyar Mindent és az Ember Mindenét.

A magyar Jövő — Ady Endre.

És ha Ady nem lesz, vagy nem lehet — a magyar már csak történelmi múlt.

A történelmi folyamatot, amely a csodásan, a fáradtan s mindig új Anteusz-erővel ébredő magyar gondolatnak európai értelmet, kifejezést, hivatást, hitet, lelket, helyet, vezérlő Igét adott, az ő sorsnéző szemei itták fel és ő bontotta ő- és újlegendák lobogójává e folyamatot; a XVI-ik század lelki zendülésével kibomlott magyar szellemiség élettere benne zúgott fel újra soha nem hallott zuhatagos erővel, tudattal és tragédiával. Magyar századok balog, bús históriája gyűlt a lelkében és a csordultig telt magyar siratnivalók Ady szemeiből patakzottak elő. Ady magába olvasztotta a magyar múltat és a magyar múlt egy-prizmán, az Ady-prizmán mutatta fel magát, sirós, fajos, próféta-lázban. Millió gyökerű volt s millió gyökérrel lelke kriptáiba belefájta az ezeréves siralmas, dacos-dalos magyar históriát. Benne béklyózott fájdalomok zörögtek láncaik fenyegető kórusait. Dalokat dalolt, amelyek nem is az ő dalai voltak; az új idők új dalit komor magyar századok küldték fel sírjukból, doh és penész, a nyirkos gyász küldte azokat, hogy pirosan és életesen verődjenek átokká az Ady-versek száján. S hogy újra átok verje, mert bús merészség volt, amit akart és ha akart a magyar, emberré válást akaró vággyal fordulni a Nap felé, bús merészség volt az is.

Magyar végzet volt Ady Endre, mert a magyar végzetet sírta. Életet akart és csak a százados magyar Halált látta. Élete és halála magyar példázat, szent magyar legenda, mely nem tud legendává szentesülni, példázattá élemedni, mert halálát is ellopják és kimérik a magyar kimérik. S akik ellen életében küzdött, halálában is meggyilkolják.

Sietett élni és rohant halni, mert sem élni sem halni nem lehetett olyan poétának, olyan magyarnak, olyan messiásnak, mint amilyen ő volt. Ő volt a Poéta, ő volt a magyar Messiás és ő volt az elrendelészterű magyar. Megváltó akart lenni, magyar Megváltó és méltó Kálváriához sem jutott.

Mert ő is azért pusztult, azért jutott rokkánva el az éjszakáig, amiért sírt: a magyar gyászért. Mert bús, halálszagú volt a magyar Róna és kinek volt halálosabban halálos a magyar Róna, a magyar élet, a magyar történelem új balsága, kores urak ficamos, ferde politikája, a golgotás nép aratástalan aratása, kinek fájts halálosabb lobokkal, mint Ond vezér unokájának, Dózsa György unokájának és Esze Tamás árulástalan komájának, a diósadi Adynak. Amikor az országban svábokból jött magyarok karmesterkedték a recsegő nacionalizmus marsait. S a Halált kellett énekelnie, látni, prédikálni, átkozni és áldani a Halált, mert olyan nagyon kellett volna az Élet, a kincs, a birtok, a lehetőség, a bírás, a szépség, de híres magyar birtok-perék dúsai csak a halált szánták álnok cimborául a nincstelen magyarnak. S aki a legdúsabb magyarnak született és kinek már semmi sem jutott, ment, menetelt a nincstelenség magyarjaival. Nincstelenség — ez magyar sors, magyar történelem, igaz magyar poéta sorsa.

Ady két magyar föld határán, Erdély és Magyarország hatá-

rán született. Határon született és határelétűvé vált.

S nem egy értelemben. Határelétű volt az Időben. Az európai szellemiségbe beletüzesedő magyar XVI-ik század történelmi el-
lenzékeségével születő és belőle alakuló progresszív magyar hagyomány fényeit, a protestáló hit magyar Kálvinjainak megőrzött tüzét ő lobbantotta újra a kései korban lángra; a haladás magyar hagyományának újrajött Apácai Cseri Jánosa, Bolyaija, Szkhárosi Horvátja, Heltai Gáspárja és Juhász Pétere volt. És ő volt a folyó és fejlődő, a nőző történelem fénymagja, magyar népe súlyos történetének kristályosodása, a megmaradó és elmulhatatlanul, örök jegecesedés és irány, a felejtetlenség és süllyedő történelemből örök nemzeti jellegül fennmaradó zarándokhely, búcsú és vigasz és halhatatlanság. Szimbolum volt, név, élet, fogalom, mely századok sorsát, szeszélyét, szellemét, világát jelenti és újból és újból felvillantja; foglalat, kifejezés, eszköz, minden volt: Verecke dicsősége, Vazul, Koppány és István király együtt, Bánk úr és Tibore, Dózsa György, kurucok bújosos bánata, honvágyas Julián barát és Körösi Csoma Sándor Berzsenyi és Csokonai, magyar sző és fájdalom a Halotti Beszéd óta. Benne buzgott fel újból urak kivert szolganépe, a Werbőczy áldozata, közjogi kátyúk kivertje, a jobbágy-magyar, zsellér-magyar örök hangja volt. Tibore és János vitéz, magyar valóság és magyar tündéralom — e két magyar lehetetlenség között vergődő, élő és igaz magyar életsors volt az Ady-élet.

A jogaiból kitudott, vesztett birtokú magyar parasztságot és az öntudatosodás felé emelkedő munkásosztályt emelte szívéhez, véreit, a dübörgő ezreket, mert csak a forradalomtól, a ninestele-
nek lázadásától várta népe jobb életét és a jövőt. Határelétű volt, nagy választó és betetőző, a XIX. és XX-ik század gránicán ő volt a legéberebb strázsa, ő volt a megénekelt Vagy-Vagy, a most-vagy-soha. Isten harsonáján harsogta ezt, de a fülek Werbőczy óta hallgattak és süketek voltak. Kaszinó-ország, táblabíró világ, pipafüst, Gotterhaltés magyarság, vagy tulipános, talmi magyarság — ugyan ki hallotta volna és ki látta Adyt?

Határelétű volt Ady térben is. Benne szuggeráló erővel és natalommal rombolt a történelmi magyar fátum: keleti fajta nyugatvágyának választó alternatívája. Keleteurópa kelepcejében, Kelet és Nyugat átlójában búzásszekerek tövében élő nép nyugat-nézó szemmel a volgamenti lovas kacagányával a vállán: milyen tragikus sors, milyen törés, milyen kettősség, milyen lélekhasadás, milyen sorsos földrajzi rendelés. Határelétű a magyar és a határelét ínsége és fensége Adyban dobolta a leggrandiózusabb riadót. Maradni, vesztegelni, vagy menni, nyugati hívó szóra, mert megállni, annyi mint elveszni, tehát menni Nyugattal — így prédikált, kései magyar Kálvin Érmindszenten, Váradon és Párison, mert látta az úri ország hogyan pusztít és pusztul. Megállt és maradt az úri Hunnia.

Térbelileg meghatározva is határelétű volt Ady, mert magyar volt és hívta helyéből, a határról a magyarságot, hogy itt-
tasodjon a nyugati napfényben ős Napkelet népe, nyugati kultú-

rán született. Határon született és határelétűvé vált.

S nem egy értelemben. Határelétű volt az Időben. Az európai szellemiségbe beletüzesedő magyar XVI-ik század történelmi el-
lenzékeségével születő és belőle alakuló progresszív magyar hagyomány fényeit, a protestáló hit magyar Kálvinjainak megőrzött tüzét ő lobbantotta újra a kései korban lángra; a haladás magyar hagyományának újrajött Apácai Cseri Jánosa, Bolyaija, Széké-
rosi Horvátja, Heltai Gáspárja és Juhász Pétere volt. És ő volt a folyó és fejlődő, a nőző történelem fénymagja, magyar népe súlyos történetének kristályosodása, a megmaradó és elmulhatatlanul, örök jegecesedés és irány, a felejtetlenség és süllyedő történelemből örök nemzeti jellegül fennmaradó zarándokhely, búcsú és vigasz és halhatatlanság. Szimbólum volt, név, élet, fogalom, mely századok sorsát, szeszélyét, szellemét, világát jelenti és újból és újból felvillantja; foglalat, kifejezés, eszköz, minden volt: Verecke dicsősége, Vazul, Koppány és István király együtt, Bánk úr és Tibore, Dózsa György, kurucok bújosos bánata, honvágyas Julián barát és Körösi Csoma Sándor Berzsenyi és Csokonai, magyar sző és fájdalom a Halotti Beszéd óta. Benne buzgott fel újból urak kivert szolganépe, a Werbőczy áldozata, közjogi kátyúk kivertje, a jobbágy-magyar, zsellér-magyar örök hangja volt. Tibore és János vitéz, magyar valóság és magyar tündérálmom — e két magyar lehetetlenség között vergődő, élő és igaz magyar életsors volt az Ady-élet.

A jogaiból kitudott, vesztett birtokú magyar parasztságot és az öntudatosodás felé emelkedő munkásosztályt emelte szívéhez, véreit, a dübörgő ezreket, mert csak a forradalomtól, a ninestele-
nek lázadásától várta népe jobb életét és a jövőt. Határelétű volt, nagy választó és betetőző, a XIX. és XX-ik század gránicán ő volt a legéberebb strázsa, ő volt a megénekelt Vagy-Vagy, a most-vagy-soha. Isten harsonáján harsogta ezt, de a fülek Werbőczy óta hallgattak és süketek voltak. Kaszinó-ország, táblabíró világ, pipafüst, Gotterhaltés magyarság, vagy tulipános, talmi magyarság — ugyan ki hallotta volna és ki látta Adyt?

Határelétű volt Ady térben is. Benne szuggeráló erővel és natalommal rombolt a történelmi magyar fátum: keleti fajta nyugatvágyának választó alternatívája. Keleteurópa kelepcéjében, Kelet és Nyugat átlójában búzásszekerek tövében élő nép nyugat-
néző szemmel a volgamenti lovas kacagányával a vállán: milyen tragikus sors, milyen törés, milyen kettősség, milyen lélekhasadás, milyen sorsos földrajzi rendelés. Határelétű a magyar és a határelét ínsége és fensége Adyban dobolta a leggrandiózusabb riadót. Maradni, vesztegelni, vagy menni, nyugati hívó szóra, mert megállni, annyi mint elveszni, tehát menni Nyugattal — így prédikált, kései magyar Kálvin Érmindszenten, Váradon és Párison, mert látta az úri ország hogyan pusztít és pusztul. Megállt és maradt az úri Hunnia.

Térbelileg meghatározva is határelétű volt Ady, mert magyar volt és hívta helyéből, a határról a magyarságot, hogy it-
tasodjon a nyugati napfényben és Napkelet népe, nyugati kultú-

rával díszesedjék, mert tudta, hogy a helyben maradás halál: a germánság sorsához kapcsolt magyar a germán dicsőség vagy germán romok alatt pusztul el. Így is, úgy is pusztul.

„Neki örökölt fájdalom és kergető láz volt a magyarság” — írja Szabó Dezső. Az örökölt fájdalom, a jobbágyi fojtott félés és fájás volt, az ítéletes, törvénycikkelyes szolgasors; évszázadok síró fájdalma búgott lelkében és a kergető láz: a dac, a gyász, a gyűlölet, a harc a jogok, javak és jussok birtokosai ellen. Az örökölt fájdalom üzte harcra és harcolt és menekült is, ha a kergető láz és sírás már fojtotta.

Menekült és sehoh semmi segítség. Ezer kín között látta a magyar történelmi integritás végzetét, a biztos hullást, mert az örökölt magyar fájdalomra gyógylást nem hozott az új kor és új időknek új dala sem és a kergető láz csak keveset lázított. Sok volt a Werbőczy és erős volt a szavuk. Ő sioni hangon sírt és mindhiába. Menekülés volt minden: Isten, kétség, bor, nő, kik testét-lelkét megsebeztek.

Menekült és száműzött volt s ebben is és mindenben magyar Dante volt, aki egymaga botorkált a grófi szérűkhöz pányvázott agrárországban. És dühödt Danteként átkozta a valót és teremtett magának szimbolumokat, egy mithosz-világot, hogy a mithoszvilágban mutathassa meg a bűnöket, a bűnösöket és a bűnösök bűnhődését. S maga az Ady-élet már nem is egy ember élete volt csupán, nem emberi határokkal mérhető élet volt, hanem eleve elrendelt és küldött szimbolikus élet, — így hitte Ady és így van ez ma is — csodák föntjén futó különb élet volt és csoda lehetett, az is ahogyan Ady nézhette a tulajdon, ezer sebből vérző életét, mintegy önmagán kívülről, az életét, amelyben egy faj sorsa, fájdalma és láza fuldokolt. Futni kellett, loholni, mert a végzet rejtőzött ebben a magyar sorsú életben és az élni akaró Élet nem akarta a Halált. Azért volt ő a Halál rokona, mert az Életet akarta és nem élhette. Harcolni kellett másokért, milliónyi másokért, akiknek visszaverő tükre volt Ady. Ezért volt „muszáj-Herkules.” Hogyne kellett volna szerelem, veronál, vers, menekülés honról rejtett vonaton és hát nem kellett-e vajjon és nem volt-e természetes az adys „homály” és „érthetelenség” szerelemben, versben és veronálban, amikor bújni kellett a buta valóság elől.

Ady nem a tények, tárgyak, törvények költője, hanem a titkoké, a távoloké, a tilalmaké és ezeken túl jutott el a végső, ős tényig. A legnagyobb titok: az Élet s Ady mindig az Életet kereste, a halálban is, mert élet és halál: egy. Az Élet: mondhatatlan és örök titok és e titok csak új és más titkokkal közelíthető. Nem a tudott, ismert s megálmodott álmú szavakkal megnyerhető, hanem már mágikus sejtelmű képekkel és jelekkel festhető Dantei mélységnél is mélyebbre megy Ady oda, ahol az Élet leveti földi saruját és minden földi formát és határt hátrahagy, utána megy a menekülő Életnek, a személytelenség végső grádcján túl és lebeg dolgok és jelenségek mögött és a dolgok és jelenségek, szavak, jelentések és értelmeik geneziséét tapogatja. Ady azért „érthetetlen”, mert minden addig-voltnál mélyebb mélységű. Tel-

hetetlen, aki meglopja a teremtés tüzét és részt kér Isten istenségéből. Letépi a szavak fátylát, mint lihegő, búja szerelmes és túrkál a nyelv ős-meotisz-forrásában, a nyelv teremtő kráterében, titkokat les, pogány titkokat szív a szavak ópiumából, mély ölebbe fúrja szatírszemét már-már alétan a megtett út borzalmas szépségétől, a szó jelentőségének misztériumát vágyja megtalálni, hogy kifejezhesse a mondhatatlan titkú Életet. És így toldja meg a szimbolumok kertjét.

Ady nem filisztereknek való. „En nem leszek a szürkék hegedűse“ — így szolt, amikor jelentkezett. Aki belép az Ady szimbolumok alvó Csók-palotájába, hagyjon föl minden földi fékkel és mértékkel. Minden verse egy univerzum. Lehetnek jó versei és vannak rossz versei, mint más költőnek, de nála minden szónak végtelensége van, az Ady-éneken keresztül látott végtelenség. Hogy kifejezhesse a szavakkal nem mondhatót: szimbolum-palástot ölt. De a szimbolum Adynál nem egyszerű helyettesítés, kép-átvitel, hanem tudatos, teremtő cselekedet. Hogy eljutott az Életnek genéziséhez, látta a teremtés műveletét, csodáját, látta, hogy ami létezően van: a jelenség: nem valójában, hanem csupán jelentésében, átlényegítésében fejezhető ki a nyelv eszközeivel, szimbolumokban.

Az Ady-szimbolumok nem önkényesek, nem talált csillogó holmik, hanem szerves, szilárd kapcsolatokban élő valóság. Csaknem pozitív alapon nyugvó álom-nyelvet teremtett, biztos, állandó szimbolum-szótárt. Adynál a szimbolum: valóság. „Minden tudat és gondolat: valóság“ — írta Ady híres Petőfi-tanulmányában. A dolgok jelentősége előtt áll Ady, hiszen élete is átlényegülés volt, jelentés, szimbolum. A dogok lelkét kutatja. A szerelemben is, amely olyan végzetes sebeket ejtett rajta, nem az ölelés jelenvaló és fizikailag és időben érzékelhető hús-vér valóját ízlelte és szerette, hanem a szerelem szimbolumát, átlényegítő jelentését: az istenülő vágyat. Az Ady-világ túl van az érzéletek és érzékelhetőség legmagasabb Olimpuszán. Nyelve magyar nyelv, de aki Szabolcskát olvassa és Herczeg Ferencet, az ne közelítsen Ady magyar írásához. A poéták különbjei is leírnak, regélnek, látottakat és látomásokat. Adynak nincs leíró verse, az ő versei „ha jók, vagy rosszak, az érzések drámái, a belső rettenet jajai“, mint maga jelentette ki költeményeiről. Nem a meglátott világ az ő költészete, hanem az Ady-vízióknak a világra vetített mitológiája; jelenségek és történéseknek lelki színekre bontott asszociációi. Lelke, mint királyvívó, felbontotta a tárgyi világ szerveségét és lebuktatta az Ady-lélek tudatalatti és csaknem életfölötti reminiscenciái közé: a lélek foncsorozó területére. Ady elvette a tárgyak kontúrját, a valóság felfogható dimenzióit és mindent az a mámoros lelki fürdőjében megfürdetett és metafizikai képben látott.

Ady a Teljes Költő, akinél szerelem, politika, emberség, haza, fajta, osztály egyetlen égboltozatban dübörgő rendszer volt. Ez a nagy, legnagyobb önző ember érezte legfájóbb feleszméléssel az Élet hivságait, a csodákat és a kis semmiket, e kietlen kontrasz-

tokat, az Élet ajándékait, a mérsékelt csodákat, s ezért volt ő Észak-fok, honnan már közel az Isten. Mindig ott járt, túl az Észak-fokon s verse ezért mindig messziről jön, harsonásan. Görög romok között és fáklyák között, koboldos éjjelen, lidérees zene, — minha így s ezt hallanók, ha szól az Ady-dal. Nomád nábob, aki a Hortobágyon, a Puztán szórja kieneses gyémántjait. Ady csak önmagának verselt göggel, „én meg akarom csinálni a lírát“ így írta adys dölyffel. Nem ujjáteremteni, nem új hangokkal új vizekre vinni, de egyenesen az Ady-tengerből felmeríteni a lírát.

„Ady költészete a magyarság megújult hite“ — írta Szabó Dezső — „az élethódítás egyetlen programja. Az Ady költészete az egyetlen szent ébredőmagyarság. Mert úgy állítja be a hátrálókótt fajt az emberi haladásba, hogy sajátos erőit is a leggazdagabban fejtheti ki.“

És tovább: „Utolsó nagy huláma a magyar faj életakarátának, mely Dózsa Györggyel kezdődik és a Martinovicsokon, Petőfiekén keresztül benne érte el legvilágosabb kifejezőjét.“ Adyt tépték, cibálták, megkövezték. Mert igaza volt.

Mert Ady olyan volt, amilyenek Ignotus látta: „az az érzésem volt mellette, mintha volna, ha kívül állnék a világegyetemen s éteri sodrával a földteke száguldana el mellette. Valahová a semmibe, a többé meg nem találhatóságba, egy nagy zúgás emléket hagyva maga után.“

Üldözték, mert megkiáltotta a magyar Rémet, az urak uralmát, a mindent elnyelő feudalizmust, üldözték, mert ő volt „a magyar bánatok legvertebb siratója.“

Legnagyobb bűnéül a „hazafiatlanságát“ rótták fel ravasz rókák.

A Híd-könyvtár Ady-számában Adynak éppen e „hazafiatlan“ verseit állítottuk glédába és hívuk tanúkul, hogy milyen is volt Ady „hazafiatlansága“.

Nemesak a magyar irodalom, hanem a nagy költő jó és hű barátai szerint az egész világirodalom nem mutat fel még olyan poétát, akiben az egyén és a fajta egybeolvadása olyan teljes, olyan élményes, olyan meghatározó erejű lett volna, mint Adyban. De az ilyen hazafiság nem vásári és nem vezércikki honfibú. Ez eget-földet rázó fájdalom volt, a nép, a gyenge, a szánnivaló, kismizmizett, örökké vérző nép ezeréves megcsalottságának, könnyének, verejtékének, minden dolgozó minden panaszának egész vállalása és belényegülő vefefájása volt. Népe romlásán jajongó költő volt, igazó úrdölyf duhaj kedvén romló szegény, taszított proletár nép sorsán síró ember volt, a népi magyarság politikai pusztulásán jajveszékélő próféta volt ő, zord dühű és átkozódó, ószövetségi erejű prédikátor, kinél a hazaszeretet úgy merült a gyűlölet gyilkoló szózataiba, hogy a szertet legkínzóbb fájdalomát érezte. Ezerszer vallja sorsát a magyar sorssal egynek. Életét oda-

vetette a rohanó sínek elé és úgy ragadta meg göresösen küllőit a szent keréknek, a halálos küllőket, hogy népe előtt ő hulljon előbb a semmibe.

Büszke magyar volt, akiben a magyarság egy volt az európai horizonttal, a szélesen, ölelőn egész emberséggel. Önmagában látta egész népe sorsát pusztulni, ez volt alapja, vétke, terhe, indítója, politikai és társadalmi vallásának. Önmaga pusztult magyar bűnök sokasága láttán, tudta, így rohan egész népe — mások bűne miatt — a süllyesztő sír felé.

A bűnöket nem mossa le semmi, csak a forradalom. Csak egy forradalom, amely felé rohant az ország, csak az modathatja napos-fényesre a szenvedő, dolgozó népet, így énekelt és így volt Ady igaz forradalmár.

Forradalmas volt Ady egész emberi és egész költői alkatában. Petőfiről írta, hogy 48-ban ő volt az egyetlen, aki igazán tudta, hogy mit akar és hogy mit kell tenni. Adynál jobban a századforduló Magyarországon senki sem tudta, hogy mi fog következni. A misztikus hangon énekelt versek a legrealisabban rajzolták fel a bukást, amelynek el kellett következni, nem a háború miatt, hanem a feudális ország bűnei miatt a dolgozó néppel szemben. Líra és ember egy volt Adyban, forradalmi líráját a forradalmas Ady határozta meg. Ezért nem kellett a feudális Hunniának, ezért „adta el lelkét a zsidóknak.“

Ady a dolgozó, szociális lelkiismeretű magyar ifjúságé, azé az ifjúságé, amely Adyban él, vele, általa, Igéiben Igéiért, mert Ady a magyar jövő, embereien, szabadon, szélesen, demokratikusan, szívet-elmét dobogtató emberséges, jobbágyszabadító szép magyar jövő — ez a jövő Ady Endre álma és valósága.

Fekete Béla

A jugoszláviai munkanélküliség

1.

A munkanélküliség, mint tartós és tömeges állapot, az első világháború után vált ismeretessé. Ez a mai társadalom általános válságának kísérő jelensége. A konjunkturális változásokkal párhuzamosan fogy, vagy emelkedik, de sohasem tűnhet el. A termelést magasfokra fejlesztett társadalom képtelen minden munkaképes tagját *termelően* foglalkoztatni, vagy ami ezzel egyjelentésű: a telt raktárak, a közszükségleti cikkek árszabályozó megsemmisítése, a megszámlálhatatlan milliárdokat fölemésztő fegyverkezési örület mellett, milliók kénytelenek éhezni. Ennek a tételnek igazát bizonyítja az alábbi négy szám.

a világ munkanélkülieinek száma (milliókban)

1929	0.9
1932	
1937	14
1938	18